

อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ความรวย - ความจนในภาษาไทยถิ่นอีสาน*

CONCEPTUAL METAPHOR OF RICHNESS - POVERTY IN NORTHEASTERN THAI DIALECT

อัษฎาวุธ ไสยรส

Atsawadut Saiyarot

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มหาสารคาม ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Mahasarakham University, Mahasarakham, Thailand

Corresponding author E-mail: atsawadut.kang@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ความรวย - ความจนในภาษาไทยถิ่นอีสานมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับความรวย - ความจนในภาษาไทยถิ่นอีสาน โดยการศึกษาในครั้งนี้จะช่วยสะท้อนความสัมพันธ์ของภาษากับระบบความคิดของคนในสังคมอีสานผ่านการใช้ภาษาในรูปแบบ อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ตลอดจนช่วยให้เข้าใจระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาที่มีต่อความรวย - ความจนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้มนุษย์มีการใช้ภาษาในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาในรูปแบบการเปรียบเทียบที่เกิดขึ้นในระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาหรือที่เราเรียกกันว่า “อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์” ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาพยนตร์ 6 เรื่อง ละคร 2 เรื่อง และคลิปวิดีโอจากช่อง <https://www.youtube.com> 10 ช่อง จำนวน 200 คลิปวิดีโอ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีสำหรับการวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของเลคอฟและจอห์นสัน และโคเวกเซส ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน ผลการวิจัยพบว่า มีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ความรวย จำนวน 96 ถ้อยคำ จัดกลุ่มได้ 4 มโนทัศน์ และพบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ความจน จำนวน 118 ถ้อยคำ จัดกลุ่มได้ 4 มโนทัศน์ อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเรื่องอิทธิบาท 4 โดยการศึกษาครั้งนี้ยังช่วยสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของภาษากับระบบความคิด ทำให้เข้าใจระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาที่มีต่อความรวย - ความจน อีกทั้งยังสามารถเป็นแนวทางในการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่สามารถขยายขอบเขตการศึกษาไปยังตัวบทอื่นและภาษาถิ่นอื่น ๆ ได้อีกด้วย

คำสำคัญ: อุปลักษณ์, อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์, ความรวย - ความจน, ภาษาไทยถิ่นอีสาน

Abstract

This research on conceptual metaphor of richness and poverty in the northeastern Thai dialect has the objective to analyse the conceptual metaphor regarding richness and poverty in the northeastern Thai dialect. This study will help reflect on the relationship of language and the thought system of people in Isaan society through the use of metaphors. As well as helping to understand the thinking system of language users regarding wealth - poverty more clearly. Humans use language to communicate. Especially the use of language in the form of comparisons in the thinking system of language users known as conceptual Metaphors This research is qualitative research. which collects information from 6 movies, 2 dramas and video clips from

* Received 12 May 2024; Revised 27 May 2024; Accepted 29 May 2024

www.youtube.com 10 channels, 200 video clips, applying the theory of metaphor analysis of Lakoff and Johnson and Kövecses is according to the principles of linguistics. The results of this research found 96 words of conceptual metaphors for wealth, grouped into 4 concepts, and 118 words of conceptual metaphors for poverty, grouped into 4 concepts. This research is a reflection on the relationship of language and thought systems. which is related to the principles of Buddhist teachings about Itthipatha 4. In addition, this study helps reflect on the relationship between language and thought systems. Makes it possible to understand the thinking system of language users regarding richness and poverty. It can also expand the scope of study to other texts and other dialects.

Keywords: Metaphor, Conceptual Metaphor, Richness - Poverty, Northeastern Thai Dialect

บทนำ

มนุษย์ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร ตั้งแต่กระบวนการรับและกระบวนการส่งสาร การแสดงออกทางความคิด อารมณ์ และความรู้สึก ตลอดจนใช้ภาษาในการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ รวมถึงการยึดถือและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังมีการนำภาษามาใช้เพื่อการเปรียบเทียบ ทั้งนี้ก็เพื่อทำให้เกิดเป็นความหมายใหม่ เป็นศิลปะในการสร้างสรรค์ทางภาษา อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มสีสันให้ภาษามีชีวิตชีวา และอธิบายภาษาเพื่อให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน นั่นคือ รูปภาษาที่เรียกว่า “อุปลักษณ์ (Metaphor)”

Lakoff, G. & Johnson, M. กล่าวถึงอุปลักษณ์ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันโดยตรงกับระบบความคิดและเกิดขึ้นกับการใช้ภาษาของคนในสังคม กล่าวคือ ภาษาที่ใช้กันอยู่ในสังคมนั้นอยู่ในรูปของการเปรียบเทียบเป็นอุปลักษณ์แทบทั้งสิ้นและยังสัมพันธ์กับระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาอีกด้วย การใช้ภาษาที่อยู่ในรูปของ อุปลักษณ์เกิดขึ้นในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ สื่อสารกันและรับรู้ความหมายของอุปลักษณ์เหล่านั้นได้โดยอาศัยประสบการณ์ของผู้ใช้ภาษาในกลุ่มสังคมนั้น ๆ ยกตัวอย่างเช่น “TIME IS MONEY เวลาเป็นเงินทอง” (Lakoff, G. & Johnson, M., 1980) ซึ่งเป็นมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่และมีมโนทัศน์เกี่ยวกับเวลาว่าเป็นสิ่งที่มีค่า หรือ “อารมณ์โกรธคือไฟ” ก็เป็นตัวอย่างที่แสดงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาไทยที่มีมโนทัศน์เกี่ยวกับความโกรธหรืออารมณ์โกรธกับไฟ หรือ “ทุกข์เพิ่มพูนว่าดี มีจัญว่าพี่น้อง ลุงป้าเฒ่าว่าหลาน” และ “อยากจนให้ซี้ด อยากมีให้ทาน” ซึ่งก็เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่แสดงมโนทัศน์เกี่ยวกับความรวยและความจนในสังคมอีสาน และจากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าการใช้อุปลักษณ์นั้นเป็นลักษณะของการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบซึ่งเป็นกลวิธีทางภาษาอีกรูปแบบหนึ่งที่ช่วยเพิ่มสีสันให้กับภาษา ช่วยอธิบายภาษาให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน และช่วยให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผลได้มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในวงวิชาการภาษาไทยและภาษาศาสตร์ ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวกับอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในภาษาไทยของ ศุภชัย ติระวิชัย ซึ่งสรุปและแบ่งประเด็นการวิจัยออกเป็น 12 กลุ่ม โดยงานวิจัยทั้ง 12 กลุ่มนั้น ส่วนใหญ่เป็นการศึกษา อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในภาษาไทยมาตรฐาน เป็นการศึกษาเรื่องที่ใกล้เคียงกันและทำเรื่องซ้ำซ้อนกันโดยการเปลี่ยนเฉพาะกลุ่มข้อมูล เช่น ศึกษาจากคลังข้อมูล หนังสือพิมพ์ ฯลฯ (ศุภชัย ติระวิชัย, 2561) สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์และนำเสนอให้เห็นความสัมพันธ์ของภาษากับระบบความคิดของ ผ่านการใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ความรวย - ความจน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ภาษาและการศึกษาทางด้านภาษาศาสตร์สังคมอีกด้วย

นอกจากนี้ยัง พบว่า การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการนำแนวคิด/ทฤษฎีเสริมมาใช้ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในกลุ่มวิจัยปฐพีปฏิบัติศาสตร์ที่มักนิยมศึกษาหน้าที่ของอุปลักษณ์โดยนำแนวคิดของโคเวกซ์

ปรากฏในหนังสือ “Metaphor: A Practical Introduction” โกทลี ปรากฏในหนังสือ “The language of metaphors” และชาร์เตอร์ริส - แบล็ค ปรากฏในหนังสือ “Politicians and Rhetoric: The persuasive power of metaphor” (Zoltán, K., 2010); (Charteris, M., 2005) และนอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่นำแนวคิดอุปลักษณ์ตามทฤษฎีการผสมมโนทัศน์ (Conceptual Blending) ของโฟกนีย์และเทอร์เนอร์ เขียนหนังสือเรื่อง “The way we think: conceptual blending and the mind’s hidden complexities” มาใช้วิเคราะห์งานวรรณคดีหรืองานวรรณกรรมด้วย และเมื่อพิจารณาเพิ่มเติมจะเห็นได้ว่าการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในภาษาถิ่นอีสานยังไม่มีการศึกษาอย่างแพร่หลายเมื่อเทียบกับการศึกษาในภาษาไทยมาตรฐาน (Gilles, F. & Mark, T., 2002) และจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมอีสานส่วนใหญ่ก็ยังไม่ปรากฏการศึกษาในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับระบบความคิดของผู้คนในสังคม อีกทั้งด้วยสภาพเศรษฐกิจที่ไม่ดีทำให้ถูกมองและเป็นภาพจำว่าสังคมอีสานเป็นภาคที่ประชาชนยากจนมากที่สุด เนื่องจากความแห้งแล้งและความเอาใจเอาเปรียบของพ่อค้าคนกลางและนายทุน ซึ่งเห็นได้จากขาวนาเมื่อฝนแล้งอาหารไม่พอกินต้องดิ้นรนต่อสู้ อีกทั้งยังถูกเอาเปรียบและตกเป็นเหยื่อของผู้มีอิทธิพล และต้องการความสะดวกสบายและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (ดุสิต เอื้อสามาลัย, 2536) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาบทความเรื่องสุขด้วยธรรม “อิทธิบาท 4” ธรรมแห่งความสำเร็จของงาน (ธีรพล ศรีเปื้อบัว, 2566) ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จแล้วเห็นว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ความรวย - ความจนในภาษาไทยถิ่นอีสานด้วยวิธีการวิเคราะห์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน เพื่อต้องการทราบและนำเสนอความสัมพันธ์ของภาษากับระบบความคิดของผู้คนในสังคมอีสาน ผ่านการใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ความรวย - ความจน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้เข้าใจระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานที่มีต่อความรวย - ความจนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น (Zoltán, K., 2010)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของความรวย - ความจน ในภาษาไทยถิ่นอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยมีกระบวนการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาและรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานตาม และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมอีสาน

ขั้นที่ 2 การคัดเลือกกลุ่มข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแหล่งข้อมูลแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มข้อมูล คือ 1) เป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาและนำเสนอภาพสังคมวัฒนธรรมอีสาน มีการใช้ภาษาถิ่นอีสานเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร อีกทั้งเป็นภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมและทำรายได้สูง 2) เป็นละครที่มีเนื้อหาและนำเสนอภาพสังคมวัฒนธรรมอีสาน มีการใช้ภาษาถิ่นอีสานเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร อีกทั้งเป็นละครที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมและเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป และ 3) วิดีโอจากช่องในยูทูป (<https://www.youtube.com>) ที่มีการใช้ภาษาถิ่นอีสาน มีเนื้อหาและนำเสนอวิถีชีวิตเกี่ยวกับคนอีสาน โดยประยุกต์ใช้แนวทางของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff, G. & Johnson, M., 1980) และโคเวเกเซส (Zoltán, K., 2010)

ขั้นที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้คัดเลือกและเก็บรวบรวมข้อมูลตามเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อมูลจาก 3 แหล่งข้อมูล คือ 1) ภาพยนตร์ จำนวน 6 เรื่อง 2) ละคร จำนวน 2 เรื่อง และ 3) วิดีโอจากช่องในยูทูป (<https://www.youtube.com>) ที่มีการใช้ภาษาถิ่นอีสาน มีเนื้อหาและนำเสนอวิถีชีวิตเกี่ยวกับคนอีสาน จำนวน 10 ช่อง

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์อุปลักษณะเชิงมนทัศน์ความรวย - ความจน ในภาษาไทยถิ่นอีสานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยนำแนวคิดและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 5 สรุปและอภิปรายผล ผู้วิจัยจะสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษาและนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

1. อุปลักษณะเชิงมนทัศน์เกี่ยวกับความรวยในภาษาไทยถิ่นอีสาน พบจำนวน 96 ถ้อยคำ สามารถจำแนกตามกลุ่มความหมายที่สะท้อนอุปลักษณะเชิงมนทัศน์ในระบบปริชาณของผู้ใช้ภาษาได้ 4 มโนทัศน์ ทั้งนี้ยังเกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาเรื่องอิทธิบาท 4 คือ ข้อ 2) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น กล่าวคือ หลักธรรมดังกล่าวช่วยกล่อมเกลাজิตใจและความคิดของคนให้เกิดความพากเพียรที่จะนำไปสู่ความรวยและการประสบความสำเร็จ และ 3) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น กล่าวคือ หลักธรรมดังกล่าวส่งเสริมให้ผู้คนมีความฝักใฝ่ในความรวยและปฏิบัติในสิ่งที่ดีเพื่อนำพาให้ตนเองไปสู่ความรวยและความสำเร็จ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 อุปลักษณะเชิงมนทัศน์ [ความรวย คือ อำนาจ] เป็นการนำถ้อยคำในมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับ “อำนาจ” มาใช้เป็นแฉดวงมโนทัศน์ต้นทางเพื่อเปรียบเทียบกับ “ความรวย” ซึ่งเป็นแฉดวงมโนทัศน์ปลายทาง โดยมีการเชื่อมโยงลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “อำนาจ” มาใช้ในอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความรวยให้คนทั่วไปเข้าใจ จากการศึกษาค้นคว้า มีการนำถ้อยคำที่อยู่ในแฉดวงความหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจมาใช้เป็นเพื่อเปรียบเทียบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

ผู้ใดในหมู่บ้านแห่งนี้ จะต้องยกย่อง สรรเสริญความรวย ของพ่อกำนันกับคุณยอดชาย แม่นบ่ครับ
คุณยอดชาย (แหยม ยโสธร ภาค 1)

ตัวอย่างที่ 2

ปาดดดต ตั้งแต่ได้ผู้ฝรั่งนี้มั่งร่ำราศีขึ้นหลายเนาะ ช่วย ยอมแพ้ เจ้าแล้วละ ยอม ยอม ยอม
รวยคักโพด (คิดฮอดไต่บ้าน อีสานชีรีส์)

ตัวอย่างที่ 3

โอย ๆ ๆ ๆ ๆ ช่วยละ ยอมให้ กับ ความรวย ของยายแด้ว (TB Entertainment: ไทแบนด์)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการกล่าวถึงหรืออธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความรวยโดยการใช้คำศัพท์ที่อยู่ในแฉดวงความหมายของ “อำนาจ” มาใช้เพื่อกล่าวถึง “ความรวย” ได้แก่ คำว่า สรรเสริญ, ยอมแพ้, ยอม และ ยอมให้ มาใช้เปรียบเทียบกับความรวย ซึ่งสะท้อนให้ผู้ใช้ภาษาและผู้คนในสังคมอีสานเข้าใจและเห็นว่าความรวยเป็นสิ่งที่คนในสังคมอีสานและสังคมปัจจุบันให้การยอมรับหรือสรรเสริญความรวยหรือคนรวย โดยมองว่าความรวยหรือคนรวยยอมมีอำนาจหรือมีสิทธิบางอย่างที่มากกว่าคนธรรมดาทั่วไป เมื่อมีการนำศัพท์ที่อยู่ในแฉดวงความหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจมาใช้เปรียบเทียบกับความรวยจึงทำให้การสื่อสารมโนทัศน์ความรวยคืออำนาจมีความเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น สามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดความหมาย ดังนี้

1.2 อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [ความรวย คือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์] เป็นการนำถ้อยคำในมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับ “สิ่งศักดิ์สิทธิ์” มาใช้เป็นแวดวงมโนทัศน์ต้นทางเพื่อกล่าวหรือสะท้อนและแสดงต่อ “ความรวย” ซึ่งเป็นแวดวงมโนทัศน์ปลายทาง โดยมีการเชื่อมโยงลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “สิ่งศักดิ์สิทธิ์” มาใช้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความรวยให้คนทั่วไปเข้าใจในสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อสาร จากการศึกษาพบว่า มีการนำถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงความหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาเพื่อเปรียบเทียบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4

มีงมานี่ นั้งลง คุกเข่า อ้อนวอนกุดีละ เพื่อกุใจดีขึ้นมา แล้วมีงกะจำไว้สมองไว้เลยนะ คนจนก็มีมบ่มีทางสู้กันได้ จังได้มีงกะต้องกราบต้องไหว้คนรวย ๆ จังพวกกู จำไว้ (ผู้บ่าวไทบ้าน อีสานอินดี้ ภาค 2)

ตัวอย่างที่ 5

มันกะปฏิเสธปได้เนาะ คนเฮาสุมื้อนี้มักลียอมรับแล้วกะเคารพให้เกียรติกันย่อนเงินย่อน ความรวยมาเป็นอันดับหนึ่ง มันบ่คือตะกี้ (ลูกอีสานในต่างแดน)

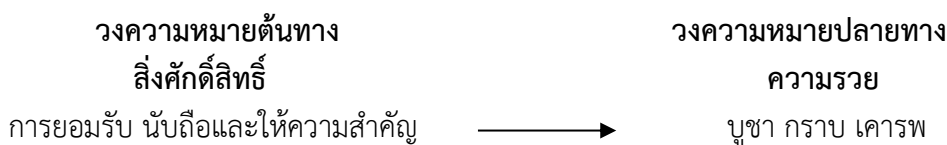
ตัวอย่างที่ 6

สุ ๆๆ ซุมสุสุคน ต้องกราบในความรวยของฉินนี้ คุณนายดอกท้อผุนี้ (แหยม ยโสธร ภาค 2)

ตัวอย่างที่ 7

ต่อให้สู้สิบูชในความอีก แต่มันกะกินบ่ได้... เพียะ!!! บูชาในความรวยหนี แนวนมันสิพามึง อิมทอง อีลูกบ่มักดี (แหยม ยโสธร ภาค 3)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการกล่าวถึงหรืออธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความรวยโดยการใช้คำศัพท์ที่อยู่ในแวดวงความหมายของ “สิ่งศักดิ์สิทธิ์” มาใช้เพื่อกล่าวถึง “ความรวย” ได้แก่ คำว่า กราบ, ไหว้, เคารพ และ บูชา มาใช้เปรียบเทียบกับความรวย ซึ่งสะท้อนให้ผู้ใช้ภาษาและผู้คนในสังคมอีสานเข้าใจและเห็นว่าความรวยเป็นสิ่งที่คนในสังคมอีสานและสังคมปัจจุบันให้การยอมรับนับถือ เช่นเดียวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนก็ให้การยอมรับ นับถือ และปฏิบัติด้วยความนอบน้อมซึ่งความรวยก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีการนำศัพท์ที่อยู่วงความหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาใช้เปรียบเทียบกับความรวยจึงทำให้การสื่อสารมโนทัศน์มีความเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น สามารถแสดงกระบวนการถ่ายโยงความหมาย ดังนี้

1.3 อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [ความรวย คือ วัตถุสิ่งของ] เป็นการนำถ้อยคำในมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับ “วัตถุสิ่งของ” มาใช้เป็นแวดวงมโนทัศน์ต้นทางเพื่อกล่าวถึง “ความรวย” ซึ่งเป็นแวดวงมโนทัศน์ปลายทาง โดยมีการเชื่อมโยงลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “วัตถุสิ่งของ” มาใช้ในการอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความรวยให้คนทั่วไปเข้าใจในสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อสาร จากการศึกษาพบว่า มีการนำถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงความหมายที่เกี่ยวข้องกับวัตถุสิ่งของมาเพื่อเปรียบเทียบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 8

โอย ๆ ๆ ๆ ๆ พี่ก้านกะตายเนาะ สิมาคิดยากอิหยังคักแห่นแท้ แบกไว้มันหนักตัวความรวยของ
เฮนี่ยกให้ยอชยลูกชายสุดที่รักของเฮากะได้ตัว (แหยม ยโสธร ภาค 1)

ตัวอย่างที่ 9

น้องสร้อย พี่ทองคนนียินดีมอบให้น้องสร้อยได้เปิดส่วยอย่างเดะ มอบให้น้องสร้อยได้ทั้งความรัก
มอบได้ทั้งความรวยน้าน้องสร้อย ปรับรักพี่ยอชคนนีแห่นบ่ (แหยม ยโสธร ภาค 1)

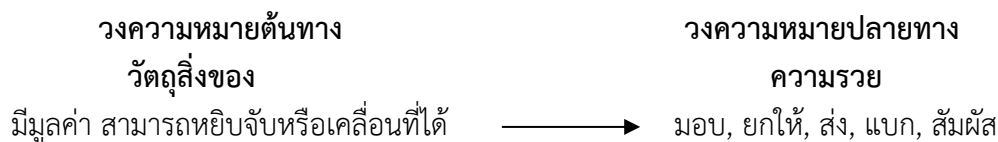
ตัวอย่างที่ 10

บักทอง!!! คนซี้ทุกซี้ยากจังมีง บ่มีทางได้สัมผัสความรวยแบบพวกกูดอก อะเฮียยยยย (แหยม
ยโสธร ภาค 1)

ตัวอย่างที่ 11

เฮามันคนรวย ต้องเงินต่อเงิน รวยแลกรวย จังสิสมกัน ฮ่า ๆ ๆ ๆ (ฮักแพง)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการกล่าวถึงหรืออธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความรวยโดยการใช้คำศัพท์ที่อยู่ในแวด
วงความหมายของวัตถุสิ่งของ ได้แก่ คำว่า ยก, ยกให้, แบก, มอบ, สัมผัส และ แลก มาใช้เปรียบเทียบกับความรวย
ซึ่งสะท้อนให้ผู้รู้ภาษาและผู้คนในสังคมอีสานเข้าใจและเห็นว่า ความรวยก็เปรียบเสมือนวัตถุหรือสิ่งของที่คนเรา
สามารถหยิบจับ แตะต้องได้ มีตัวตน มีรูปร่าง/รูปทรง มีปริมาณ มีน้ำหนัก มีความเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนได้
นั่นเอง สำหรับการอธิบายความรวยคือ วัตถุสิ่งของ จะอาศัยการอธิบายผ่านการใช้อ้อยคำที่อยู่ในแวดวงมโนทัศน์
เกี่ยวกับวัตถุสิ่งของ ซึ่งสามารถแสดงกระบวนการถ่ายโยงความหมาย ดังนี้

1.4 อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [ความรวย คือ ดอกไม้หรือเครื่องหอม] เป็นการนำอ้อยคำในมโนทัศน์
ที่เกี่ยวข้องกับ “ดอกไม้หรือเครื่องหอม” มาใช้เป็นแวดวงมโนทัศน์ต้นทางเพื่อกล่าวถึง “ความรวย” ซึ่งเป็นแวดวง
มโนทัศน์ปลายทาง โดยมีการเชื่อมโยงคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “ดอกไม้หรือเครื่องหอม” มาใช้ในการ
สื่อสารเพื่ออธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความรวยให้คนทั่วไปเข้าใจในสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อสาร จากการศึกษา
พบว่า มีการนำอ้อยคำที่อยู่ในแวดวงความหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องหอม/ดอกไม้ มาใช้เพื่อเปรียบเทียบ ดัง
ตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 12

กลิ่นความรวยของคุณนายดอกท้อเนี่ยหอมมาแต่ไกลเลยเนาะคร่ำ (แหยม ยโสธร ภาค 1)

ตัวอย่างที่ 13

แน่นอนอยู่แล้วละ ความรวยของอีนันมันกะหอมฮวย ๆ แบบนี้ละคะ (แหยม ยโสธร ภาค 2)

ตัวอย่างที่ 14

ผู้สาวคนรวยหนี เนื้อโตนิกะหอมหอมบ่ว่าสิเฮ็ดอิหยัง หย่างไปไสกะมีแต่คนห่มคนหอม (ส่ม ภัค
เสียน)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการกล่าวถึงหรืออธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความรวยโดยใช้คำศัพท์ที่อยู่ในแวดวงความหมายของดอกไม้หรือเครื่องหอม ได้แก่ คำว่า กลิ่น, หอมฮวย ๆ (ฟุ้ง) และ หอม มาใช้เปรียบเทียบกับความรวย ซึ่งสะท้อนให้ผู้ใช้งานภาษาและผู้คนในสังคมอีสานเข้าใจและเห็นว่า ความรวยก็เปรียบเสมือนเครื่องหอม/ดอกไม้ ที่คนเราสามารถหยิบจับได้ รับรู้ มองเห็น และรับรู้กลิ่นหอมได้ มีความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สำหรับการอธิบายความรวย คือ ดอกไม้หรือเครื่องหอม จะอาศัยการอธิบายผ่านการใช้ถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงมโนทัศน์เกี่ยวกับดอกไม้หรือเครื่องหอม สามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดความหมาย ดังนี้

วงความหมายต้นทาง

ดอกไม้หรือเครื่องหอม

รูปร่างและคุณลักษณะ

วงความหมายปลายทาง

ความรวย

กลิ่น, หอม, ฮวย ๆ (ฟุ้ง)

2. อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับความจนในบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสาน พบจำนวน 118 ถ้อยคำสามารถจำแนกตามกลุ่มความหมายที่สะท้อนอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในระบบนิเวศของผู้ใช้ภาษาได้ 4 มโนทัศน์ ทั้งนี้ยังเกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาเรื่องอิทธิบาท 4 คือ ข้อ 1) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น และ 2) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น กล่าวคือ หลักธรรมดังกล่าวช่วยกล่อมเกลাজิตใจและความคิดของคนให้มีความพอใจรักใคร่ในความจนที่ตนเองประสบพบเจอ และเกิดความพากเพียร ไม่ย่อท้อต่อความจนและอุปสรรคที่พบเจอ จนนำไปสู่ความรวยและการประสบความสำเร็จ และ 4) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น กล่าวคือ หลักธรรมดังกล่าวช่วยกล่อมเกลাজิตใจให้คนเข้าใจในเหตุผลที่ตนเองได้ประสบกับความจน ยอมรับและเรียนรู้ และเข้าใจเหตุผลในสิ่งที่เกิดขึ้นด้วย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [ความจน คือ สงคราม] เป็นการนำถ้อยคำในมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับ “สงคราม” มาใช้เป็นแวดวงมโนทัศน์ต้นทางเพื่อกล่าวถึง “ความจน” ซึ่งเป็นแวดวงมโนทัศน์ปลายทาง โดยมีการเชื่อมโยงลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “สงคราม” มาใช้ในการสื่อสารเพื่ออธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความจนให้คนทั่วไปเข้าใจในสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อสาร จากการศึกษาพบว่า มีการนำถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงความหมายที่เกี่ยวข้องกับสงครามมาใช้เพื่อเปรียบเทียบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 15

พี่น้องทุกคน เขาต้องลุกขึ้นสู้กับความยากจนนะ เขาต้องเอาชนะมันให้ได้ ลู!!! (มนต์รักหนองผักกาดแยง)

ตัวอย่างที่ 16

ประสาความจน กลีลองสู้เบิ่งให้มึงเห็นว่าคนจ้งกูจะสู้มึงได้ (ผู้ข่าวไทบ้าน อีสานอินดี้ ภาค 1)

ตัวอย่างที่ 17

ที่ต้องดิ้นรนมาทำงานต่างบ้านต่างเมืองนี้กะย่อนความจน อยากลองสู้เบิ่ง อยากเอาชนะความจนให้ได้ (ลูกอีสานในต่างแดน)

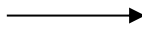
จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการกล่าวถึงหรืออธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความจนโดยใช้คำศัพท์ที่อยู่ในแวดวงความหมายของ “สงคราม” มาใช้เพื่อกล่าวถึง “ความจน” ได้แก่ คำว่า ลุกขึ้นสู้, เอาชนะ, ลีลองสู้ และ สู้ มาใช้เปรียบเทียบกับความจน ซึ่งสะท้อนให้ผู้ใช้งานภาษาและผู้คนในสังคมอีสานเข้าใจและเห็นว่าความจนเป็นสิ่งที่คนในสังคมอีสานและสังคมปัจจุบันหลีกเลี่ยง ไม่พึงปรารถนา และต้องการเอาชนะ เมื่อมีการนำศัพท์ที่อยู่วงความหมาย

ที่เกี่ยวข้องกับสงครามมาใช้เปรียบเทียบกับความจริงทำให้การสื่อสารโน้ตทัศน์มีความเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน และเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น สามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดความหมาย ดังนี้

วงความหมายต้นทาง

สงคราม
ศัตรู/คู่ต่อสู้
การต่อสู้/อาวุธ
ผลการต่อสู้

วงความหมายปลายทาง

ความจน
ความจน
สู้, ลูกขึ้นสู้, ลองสู้
แพ้, ชนะ, เอาชนะ

2.2 อุปลักษณเชิงมโนทัศน์ [ความจน คือ สิ่งปฏิบูล] เป็นการนำถ้อยคำในมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับ “สิ่งปฏิบูล” มาใช้เป็นแวดวงมโนทัศน์ต้นทางเพื่อกล่าวถึง “ความจน” ซึ่งเป็นแวดวงมโนทัศน์ปลายทาง โดยมีการเชื่อมโยงคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “สิ่งปฏิบูล” หรือ สิ่งสปรกปรกมาใช้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความจนให้คนทั่วไปเข้าใจในสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อสาร จากการศึกษาพบว่า มีการนำถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงความหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งปฏิบูลมาใช้เพื่อเปรียบเทียบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 18

นีกว่าแม่นผู้ได้ บัดได้แท้กะซุมคนจนนี้เอง หยิบไปไกล ๆ กูหมื่นกลื่นสาบคนจนจั่งพวกสุ
(ปัญญาเรณู ภาค 1)

ตัวอย่างที่ 19

ลูกหล่าเอ้ย เหลียวเบ็งซุมจน ๆ พวกนั้นดู คีเป็นตาชี่เดียดคักและ สีเอาอียังน้อมมาเทียบชั้นกับ
ลูกชายของแม่ อ่า ๆ (แหยม ยโสธร ภาค 1)

ตัวอย่างที่ 20

หนี ๆ ๆ ๆ หนีไปไกล ๆ ซุมหมื่นสุ่นะ ซุมซี้ทุกซี้ยากเดี่ยวสิมาเปื้อนฉั่นกับหลานสาวของฉั่น ไปเลย
ออกไปไกล ๆ ไป!!! (แหยม ยโสธร ภาค 1)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการกล่าวถึงหรืออธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความจนโดยการใช้คำศัพท์ที่อยู่ในแวดวงความหมายของ สิ่งปฏิบูล ได้แก่ คำว่า หมื่น, กลื่นสาบ, ตาชี่เดียด และ เปื้อน มาใช้เปรียบเทียบกับความจน ซึ่งสะท้อนให้ผู้รู้ภาษาและผู้คนในสังคมอีสานเข้าใจและเห็นว่า ความจนก็เปรียบเสมือนสิ่งปฏิบูลหรือสิ่งสปรกปรกที่ผู้คนรังเกียจ โดยอธิบายผ่านการนำถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งปฏิบูลหรือเชื่อมโยงคุณลักษณะของสิ่งสปรกปรกต่าง ๆ กับสิ่งปฏิบูล สามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดความหมาย ดังนี้

วงความหมายต้นทาง

สิ่งปฏิบูล
สปรก น่ารังเกียจ

วงความหมายปลายทาง

ความจน
หมื่น, เปื้อน, หมื่นสาบ

2.3 อุปลักษณเชิงมโนทัศน์ [ความจน คือ สัตว์] เป็นการนำถ้อยคำในมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับ “สัตว์” มาใช้เป็นแวดวงมโนทัศน์ต้นทางเพื่อกล่าวถึง “ความจน” ซึ่งเป็นแวดวงมโนทัศน์ปลายทาง โดยมีการเชื่อมโยงทั้งชื่อและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “สัตว์” มาใช้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความจนให้คนทั่วไป

เข้าใจในสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อสาร จากการศึกษาพบว่า มีการนำถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงความหมายที่เกี่ยวข้องกับสัตว์มาใช้เพื่อเปรียบเทียบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 21

บักหมาขี้เหียนเอ๊ย!!! คนจนแบบมึง เจียมโตไหนกะดีเด้อ (TB Entertainment : ไทแบนด์)

ตัวอย่างที่ 22

เบิ่งสารรูปจะของแห่น จนกะจน ช่างบ่เจียมแห่นน้อ ว่าแม่นหมาข้างถนน เขา ๆๆ ไปไกล ๆ (TB Entertainment: ไทแบนด์)

ตัวอย่างที่ 23

เรื่องขันหมากบ่ต้องถ่าถุกษยามดอกคร่า I don't worry ถ่าไปถ่ามาฉั่นย่าน ย่านพวกจน ๆ พวกเห็บ พวกหมัด พวกเพลี้ย มันมาเกาะหลายช้อย เอ็ดให้หลานช้อยนิหมองมัว หนหวยพร้อมคร่า (แหยม ยโสธร ภาค 1)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการกล่าวถึงหรืออธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความจนโดยใช้คำศัพท์ที่อยู่ในแวดวงความหมายของ “สัตว์” ได้แก่ คำว่า หมาขี้เหียน, เห็บ, หมัด, เพลี้ย และ หมาข้างถนน มาใช้เปรียบเทียบกับความจน ซึ่งสะท้อนให้ผู้ใช้งานและผู้คนในสังคมอีสานเข้าใจและเห็นว่า ความจนก็เปรียบเสมือนสัตว์ที่ผู้คนรังเกียจ ไม่อยากเข้าใกล้ ไม่มีประโยชน์หรือถูกใช้ในการด่า สำหรับการอธิบายความจน คือ สัตว์ จะอาศัยการอธิบายผ่านการนำถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงมนทัศน์เกี่ยวกับสัตว์ผู้คนไม่อยากเข้าใกล้ ไม่มีประโยชน์ สามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดความหมายได้ ดังนี้

2.4 อุปลักษณเชิงมนทัศน์ [ความจน คือ วัตถุสิ่งของ] เป็นการนำถ้อยคำในมนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับ “วัตถุสิ่งของ” มาใช้เป็นแวดวงมนทัศน์ต้นทางเพื่อกล่าวถึง “ความจน” ซึ่งเป็นแวดวงมนทัศน์ปลายทาง โดยมีการเชื่อมโยงลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “วัตถุสิ่งของ” มาใช้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความจนให้คนทั่วไปเข้าใจในสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อสาร จากการศึกษาพบว่า มีการนำถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงความหมายที่เกี่ยวข้องกับวัตถุสิ่งของมาใช้เพื่อเปรียบเทียบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 24

ความจนคือสิ่งที่เฮาบได้เลือก แต่มันกะเลือกที่สืออยู่กับเฮา คะชั้นเฮากะต้องอยู่กับมันให้ได้ (มนต์รักหนองผักกะแยง)

ตัวอย่างที่ 25

อ้อย!!! ช้อยอยากลิโยนมันถิ่มแท้ความทุกข์ยากหนิ จังแม่นมันบ่เหม็ดเป็นจักเทื่อ (ไต่บ้าน เดอะซีรีส์ ภาค 2)

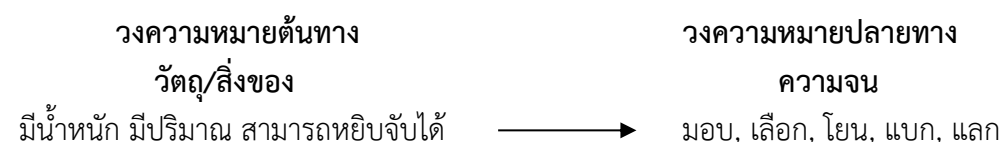
ตัวอย่างที่ 26

โอ้ยน้ำ!!! ยามไฉนจะไปจากกุ๊กกึ่งเพื่อหีบัก**ความจน** ภูโกลัสนี้**แบก**มึงบ่ไหวละเด้อ เดี่ยว ๆ ๆ ๆ (คิดฮอดไต่บ้าน อีสานซีรี่ส์)

ตัวอย่างที่ 27

ลงทุนแบกความฝัน**หอบความจน**ข้ามน้ำข้ามทะเลมาไกลปานนี้ ช้นบ่รวยกะสิบ่กลับเด้อบ้าน (อีสานต่างแดน)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการกล่าวถึงหรืออธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความจนโดยใช้คำศัพท์ที่อยู่ในแวดวงความหมายของวัตถุสิ่งของ ได้แก่ คำว่า เลือก, โยน, แบก และ หอบ มาใช้เปรียบเทียบกับความจน ซึ่งสะท้อนให้ผู้ใช้ภาษาและผู้คนในสังคมอีสานเข้าใจและเห็นว่า ความจนก็เปรียบเสมือนวัตถุหรือสิ่งของที่คนเราสามารถหยิบจับ และต้องได้ มีปริมาณ มีน้ำหนัก มีความเป็นรูปธรรม สามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดความหมาย ดังนี้

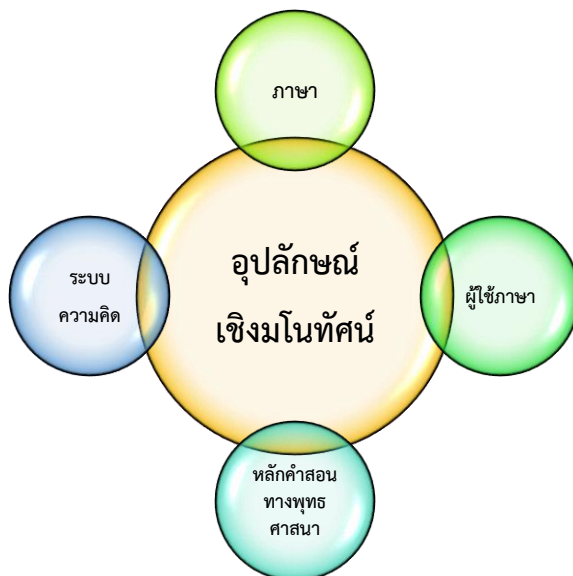

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัย พบว่า อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ที่ปรากฏแสดงให้เห็นมุมมองของผู้ใช้ภาษาที่มีต่อความรวยในสังคมอีสานในเชิงบวก โดยมองว่าความรวยเป็นสิ่งที่ดี น่าชื่นชม คนทั่วไปให้การยอมรับ เคารพและเป็นสิ่งพึงปรารถนา ทำให้มีความสุขสบายและมีอำนาจ ดังจะเห็นได้จากอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ ความรวย คือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ส่วนมุมมองของผู้ใช้ภาษาที่มีต่อความจนนั้นสะท้อนมุมมองในเชิงลบ โดยมองว่าความจนเป็นสิ่งไม่ดี ไม่พึงปรารถนา เป็นเหมือนศัตรูและอุปสรรคที่ทำให้ชีวิตไม่มีความสุข ดูต่ำต้อยกว่าบุคคลอื่น ซึ่งสะท้อนจากอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ ความจน คือ สงคราม ที่ต้องต่อสู้ เอาชนะ ดิ้นรน หลีกหนีและทำให้ความจนหายไป นอกจากนี้ยังพบว่า ผลการศึกษาบางส่วนมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพล เอกพจน์ ที่ทำงานวิจัยเรื่องอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ความจนในภาษาไทย: กรณีศึกษาการใช้ภาษาไทยบนเว็บไซต์พันทิปดอทคอม โดยสอดคล้องกันในประเด็น ความจนคือสงคราม และ ความจนคือวัตถุสิ่งของ แต่ผลการศึกษาที่สะท้อนมุมมองที่แตกต่างจากงานวิจัยข้างต้น เนื่องด้วยงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันและศึกษาในประเด็นความรวย - ความจน ในบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสาน (ธนพล เอกพจน์, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งแก้ว แห้วสุโน; เชิดชัย อุดมพันธ์; หทัยวรรณ มณีวงศ์ ถึงจะเป็นงานที่ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบริบทสังคมอีสาน แต่งานทั้ง 3 เรื่องก็ไม่ได้ศึกษาในประเด็นความรวย - ความจน จึงปรากฏผลการศึกษาที่แตกต่างและไม่เข้าช้อยกับงานวิจัยครั้งนี้ อีกทั้งงานวิจัยนี้เสนอและสะท้อนมุมมองของผู้ใช้ภาษาที่มีต่อความรวย - ความจนในสังคมอีสานที่ช่วยทำให้เข้าใจระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น (กิ่งแก้ว แห้วสุโน, 2552); (เชิดชัย อุดมพันธ์, 2555); (หทัยวรรณ มณีวงศ์, 2555)

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ความรวย - ความจนในภาษาไทยถิ่นอีสานครั้งนี้ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์กับภาษา ผู้ใช้ภาษา ระบบความคิดและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างอุปลักษณะเชิงมนทัศน์กับภาษา

จากการศึกษาอุปลักษณะความรวยและอุปลักษณะความจนในครั้งนี้ พบว่า มี 1 มโนทัศน์ที่เหมือนกัน คือ มโนทัศน์วัตถุสิ่งของ ซึ่งอาจสรุปได้ว่าในมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาในบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสานมองว่าทั้งความรวยและความจนนั้นก็เปรียบเทียบเสมือนสิ่งของที่มีรูปร่าง มีความเป็นรูปธรรมชัดเจน ทั้ง ๆ ที่สองสิ่งนี้เป็นนามธรรม แต่เมื่อมีการใช้ภาษาในรูปแบบ อุปลักษณะเชิงมนทัศน์ก็ทำให้สองสิ่งนี้มีความหมายที่ชัดเจนขึ้นนอกจากนี้ อุปลักษณะเชิงมนทัศน์ที่ปรากฏเกิดจากการที่ผู้ใช้นำนามโนทัศน์รูปธรรมที่หล่อหลอมจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันมาช่วยอธิบายให้เข้าใจสภาพหรือลักษณะตลอดจนความหมายของความรวย - ความจนซึ่งมีความเป็นนามธรรมให้ชัดเจนขึ้นด้วยการถ้อยคำลักษณะเด่นบางประการที่สอดคล้องกันระหว่างมโนทัศน์ในระบบปริชาณหรือระบบความคิด ผลการศึกษาครั้งนี้จึงสอดคล้องกับทฤษฎีและมุมมองของนักภาษาศาสตร์ปริชาณที่มองว่าภาษากับความคิดมีความสัมพันธ์กัน เพราะภาษาเป็นภาพสะท้อนของความคิด ซึ่งอาศัยประสบการณ์และการมองโลกของมนุษย์ซึ่งอุปลักษณะเชิงมนทัศน์ที่ปรากฏจึงเป็นเครื่องยืนยันและสะท้อนระบบคิดได้เป็นอย่างดี และนอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าการใช้ อุปลักษณะเชิงมนทัศน์เป็นกลวิธีทางภาษาอีกรูปแบบหนึ่งของมนุษย์ที่ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของภาษากับระบบความคิด และยังมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเรื่องอิทธิบาท 4 คือ 1) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น 2) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น 3) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในสิ่งนั้น และ 4) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้นอีกด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้สามารถสรุปได้ว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับความรวย จำนวน 96 ถ้อยคำ จำแนกตามกลุ่มความหมายที่สะท้อนมโนทัศน์ในระบบปริชาณของผู้ใช้ภาษาได้ 4 มโนทัศน์ ได้แก่ อำนาจ, สิ่งศักดิ์สิทธิ์, วัตถุสิ่งของ และดอกไม้หรือเครื่องหอม และพบถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับความจน จำนวน 118 ถ้อยคำ จำแนกตามกลุ่มความหมายที่สะท้อนมโนทัศน์ในระบบปริชาณของผู้ใช้ภาษาได้ 4 มโนทัศน์ ได้แก่ สงคราม, สิ่งปฏิกูล สัตว์ และวัตถุสิ่งของ สำหรับข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้เห็นปรากฏการณ์ทางภาษาในบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสาน และยังสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดที่สัมพันธ์กับประสบการณ์ผู้ใช้ภาษา ซึ่งผลจากการวิจัยนี้จึงช่วยขยายขอบเขตการศึกษา อุปลักษณะตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาณให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเป็นการขยายขอบเขตการศึกษาอุปลักษณะในกลุ่มข้อมูลภาษาถิ่น โดยสามารถนำผลจากการวิจัยและองค์ความรู้ที่ได้จาก

การวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางด้านวรรณคดีและภาษาศาสตร์ภาษาไทยได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจหรือการทำวิจัยในครั้งต่อไป คือ หากมีการศึกษาจากตัวบทอื่น เช่น บทเพลงหรือพยางค์ อาจพบรูปคำ อุปสรรคที่สะท้อนมโนทัศน์ในอีกแง่มุมที่อาจแตกต่างกัน หรือศึกษาในประเด็นอื่น ๆ นอกจากความรวย - ความจน และศึกษาในภาษาถิ่นอื่น ๆ ก็อาจทำให้เห็นอุปสรรคเชิงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาในหลากหลายสังคมวัฒนธรรม และจะทำให้การศึกษาอุปสรรคเชิงมโนทัศน์ขยายขอบเขตของการศึกษาไปอย่างกว้างขวางและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งแก้ว แห้วสุโน. (2552). อุปสรรคในภาษาอุษาคเนย์บ้านดงเย็น อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เชิดชัย อุดมพันธ์. (2555). อุปสรรคเกี่ยวกับโรคในภาษาไทยถิ่นใต้. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ดุสิต เอื้อสามาลัย. (2536). สภาสังคมอีสานจากภาพยนตร์ไทยระหว่างปี พ.ศ. 2520 - 2526. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธนพล เอกพจน์. (2561). อุปสรรคเชิงมโนทัศน์ความจนในภาษาไทย: กรณีศึกษาการใช้ภาษาไทยบนเว็บไซต์พันทิปดอทคอม. วารสารรวมสาร, 16(1), 377-400.
- ธีรพล ศรีเปื้อนบัว. (2566). สุขด้วยธรรม “อิทธิบาท 4” ธรรมแห่งความสำเร็จของงาน. วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช, 36(2), 108-115.
- ศุภชัย ต๊ะวิชัย. (2561). สถานภาพงานวิจัยอุปสรรคเชิงมโนทัศน์ในภาษาไทย. วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 40(2), 202-254.
- หทัยวรรณ มณีวงศ์. (2555). อุปสรรคที่เกี่ยวกับผู้ขายและผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งอีสาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Charteris, M. (2005). *Politicians and Rhetoric: The persuasive power of metaphor*. New York: Palgrave Macmillan.
- Gilles, F. & Mark, T. (2002). *The way we think: conceptual blending and the mind's hidden complexities*. New York: Basic Books.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphor We Live By*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Zoltán, K. (2010). *Metaphor: A Practical introduction*. Oxford: Oxford University Press.